

Sygn. akt II Ca 1642/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSR del. Małgorzata Dasiewicz - Kowalczyk

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2014 r. we Wrocławiu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy w postępowaniu uproszczonym

z powództwa (...) Sp. z o.o. w K.

przeciwko E. C.

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia we Wrocławiu

z dnia 12 sierpnia 2014 r.

sygn. akt I Cupr 438/14

oddala apelację.

Sygnatura akt II Ca 1642/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2014r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia - Śródmieścia we Wrocławiu zasądził od pozwanej E. C. na rzecz strony powodowej (...) sp. z o.o. w K. kwotę 1469,52 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 12.11.2013r. do dnia zapłaty (pkt I), oddalając powództwo w pozostałym zakresie (pkt II), zasądził od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 355 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt III) oraz wyrokowi w pkt. I i III nadał rygor natychmiastowej wykonalności.

Sąd Rejonowy wskazał, iż w toku niniejszego procesu pozwana zachowała postawę całkowicie bierną. Nie złożyła odpowiedzi na pozew, nie stawił się także na rozprawie. W przedmiotowej sprawie spełnione zostały zatem przesłanki do wydania wyroku zaocznego (art. 339§1 kpc). Jednocześnie w ocenie Sądu nie wystąpiły jednak przesłanki pozytywne zawarte w treści 339 § 2 k.p.c. Zawarte w pozwie twierdzenia budziły poważne wątpliwości Sądu, wobec czego uznał on za konieczne przeprowadzenie postępowania dowodowego.

Strona powodowa jest przedsiębiorcą zajmującym się prowadzeniem działalności gospodarczej w zakresie udzielania pożyczek krótkoterminowych i przy zawieraniu umów posługiwała się wzorcami umownymi. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy

(niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W odniesieniu do żądania zasądzenia kwoty niespłaconego kapitału pożyczki w kwocie 2220,22 zł., wątpliwości Sądu Rejonowego wzbudziło obciążenie pozwanej obowiązkiem uiszczenia składki na ubezpieczenie spłaty pożyczki w kwocie 1171,74 zł i zaliczenie jej do kosztów pożyczki, które zwrócić powinna pozwana, a które przekroczyły kwotę pożyczki w wysokości 1100 zł przedstawionej do dyspozycji pozwanej.

Sąd Rejonowy wskazał, iż dodatkowej formy zabezpieczenia spłaty pożyczki w postaci zawarcia umowy ubezpieczenia, nie można uznać jako świadczenia głównego stron, zwłaszcza, iż pojęcie to winno być interpretowane w wąski sposób i dotyczy ono elementów istotnych umowy. Za niedopuszczalne uznać należało obciążenie pozwanej przez stronę powodową kosztami ewentualnej umowy ubezpieczenia na życie. Wprawdzie co do zasady wypłacone w razie zgonu pozwanej odszkodowanie miało zostać przeznaczone przez stronę powodową na spłatę zadłużenia z tytułu umowy pożyczki, jednakże dalsze regulacje w zakresie wypłaty odszkodowania nie pozwalały na uznanie objęcia pozwanej ochroną ubezpieczeniową za pozostające z dobrymi obyczajami. W przypadku bowiem objęcia spłaty zobowiązania pozwanej inną ochroną ubezpieczeniową, pożyczka spłacona miała zostać właśnie z tego tytułu innego ubezpieczenia, natomiast odszkodowanie stanowiące zabezpieczenie umowy pożyczki przypadać miało uprawnionemu do jego odbioru podmiotowi. Jako uposażony z tytułu umowy ubezpieczenia wskazana została strona powodowa, tym samym po śmierci pozwanej to właśnie strona powodowa uzyskałaby odszkodowanie, które stanowiłoby jej dodatkowy dochód. Wobec wskazania w deklaracji zgody na ubezpieczenie strony powodowej jako podmiotu uprawnionego, najbliższa rodzina pozwanej nie miała możliwości uzyskania odszkodowania, nawet w przypadku nadwyżki jego wysokości w stosunku do istniejącego zobowiązania pozwanej. Sąd Rejonowy zważył, iż działania polegające na obciążeniu w związku z zawieraną umową klienta kosztami składki ubezpieczeniowej, gdzie jako podmiot uprawniony do uzyskania odszkodowania wskazany jest wyłącznie przedsiębiorca, który ponadto z tytułu zgonu pożyczkobiorcy mógłby uzyskać kosztem spadkodawców zmarłego dodatkowy dochód, nie sposób uznać za zgodne z dobrymi obyczajami i nienaruszające interesów konsumenta. Ponadto w ocenie Sądu I instancji, przedmiotowe postanowienia umowne zostały zastrzeżone w sposób i wysokości znacznie przekraczającej możliwą do przyjęcia bez zarzutu dotyczące naruszenia zasad współżycia społecznego granicę. Zastrzeżenia te w ocenie Sądu nie miały żadnego uzasadnienia, w szczególności w zyskach osiągniętych w ramach normalnej i rzetelnie prowadzonej działalności gospodarczej i należy je uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności z tradycyjną zasadą uczciwości i rzetelności kupieckiej.

Ponadto Sąd Rejonowy zważył, iż strona powodowa nie przedłożyła jakichkolwiek dowodów na okoliczność rzeczywistego uiszczenia na rzecz towarzystwa ubezpieczeń składki w imieniu pozwanej.

W pozostałej części tj. w zakresie wypłaconej pozwanej kwoty pożyczki oraz prowizji żądanie zasądzenia niespłaconego kapitału pożyczki Sąd Rejonowy uznał za zasadne. Za uzasadnione Sąd uznał także żądanie zasądzenia kwoty 127,47 zł, stanowiącej odsetki za okres udzielenia pozwanej pożyczki, tj. od dnia 11 października 2012 roku do dnia 11 października 2013 roku, kiedy ustalono jej zwrot. W ocenie Sądu, na uwzględnienie zasługiwało także roszczenie w zakresie odsetek maksymalnych od zadłużenia przeterminowanego, które zostały przez stronę powodową skapitalizowane za okres od dnia 10 lutego 2013 r. do dnia 11 listopada 2013 r. w kwocie 293,57 zł. Wysokość powyższych odsetek oraz zasady na jakich miały być naliczane określone zostały w treści umowy pożyczki i nie stały one w sprzeczności z przepisami o odsetkach maksymalnych.

Sąd Rejonowy nie znalazł natomiast żadnej podstawy do odciążenia pozwanej rzekomo poniesionymi przez stronę powodową kosztami działań windykacyjnych. Strona powodowa nie udowodniła bowiem żądania pozwu w tym zakresie ani co do zasady, ani co do wysokości. Sąd Rejonowy zważył, iż w treści pozwu strona powodowa wskazała, że koszty działań windykacyjnych zostały wyliczone w oparciu o załącznik nr 3 do umowy pożyczki. Tymczasem, jak zauważył Sąd Rejonowy strony sporządziły dwa załączniki nr 3 do zawartej umowy. Pierwszy zatytułowany jako wykaz przepisów określających koszty postępowania sądowego i egzekucyjnego stanowił jedynie wykaz aktów prawnych regulujących kwestię kosztów postępowania cywilnego, drugi zaś – umowa w sprawie monitoringu zadłużenia

zawierał w swojej treści regulacje w zakresie możliwości i sposobów przedsądowej windykacji należności z tytułu nie wywiązania się ze zobowiązań przez pożyczkobiorców. Sąd I instancji podniósł, iż wobec nie wskazania w treści pozwu konkretnie załącznika stanowiącego podstawę obciążenia pozwanej kosztami postępowania przedsądowego postępowania windykacyjnego i określenie dwóch załączników tym samym numerem, strona powodowa nie udowodniła podstawy żądania w tym zakresie.

Tym niemniej Sąd Rejonowy nawiązując do umowy monitoringu wskazał, iż w § 3 określono uprawnienie strony powodowej do obciążenia pozwanej w przypadku opóźnienia w terminowej spłacie zadłużenia kosztami czynności windykacyjnych. I tak z tytułu wykonywania telefonów interwencyjnych do pożyczkobiorcy możliwym było obciążenie pozwanej kwotą 20 zł za każde wykonane połączenie, z tytułu wysłania do pozwanej wiadomości sms kwotą 5 zł za każdą wiadomość, z tytułu sporządzenia i wysłania do klienta wypowiedzenia lub wezwania do zapłaty każdorazowo kwotą 50 zł oraz z tytułu wizyty w miejscu zamieszkania bądź zatrudnienia klienta, w zależności od wyboru pożyczkobiorcy zryczałtowaną kwotą 150 zł lub rzeczywistymi kosztami dojazdu i diety oraz wynagrodzenia pracownika windykacji. W ocenie Sądu Rejonowego te postanowienia są niedozwolone w zakresie w jakim przewidują obowiązek poniesienia przez pożyczkobiorcę kosztów z tego tytułu w określonej w umowie wysokości. Sąd I instancji uznał, że zapis umowny, który zastrzega koszty czynności windykacyjnych w postaci kosztów windykacji telefonicznej i listownej na poziomie określonym we wzorcu, ewidentnie narusza interesy konsumenta oraz kształtuje jego prawa w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, a tym samym stanowi klauzulę niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ k.c. i należy uznać go za godzący w równowagę kontraktową tego stosunku. Skutkuje to, jego bezskutecznością, w zakresie wysokości przedmiotowych opłat.

Sąd Rejonowy wskazał, iż nawet gdyby uznać, że powyższe zapisy nie stanowią klauzul niedozwolonych, niewątpliwie są one sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Opłaty określone w § 3 regulaminu monitoringu i windykacji zadłużenia, w świetle czynności nimi objętych są rażąco wygórowane. Zdaniem Sądu I instancji zapisy postanowień umowy (regulaminu) monitoringu i windykacji zadłużenia, która stanowi załącznik do umowy pożyczki, sprzeczne są z zasadami współzycia społecznego i kształtują obowiązki drugiej strony umowy (pożyczkobiorcy – pozwanej) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Określone bowiem przez stronę powodową koszty nie mają jakiegokolwiek uzasadnienia i powiązania ekonomicznego z poniesionymi rzeczywiście kosztami. Podniesione na etapie postępowania sądowego, żądanie zapłaty związane z nie wywiązaniem się kontrahenta z przyjętego na siebie zobowiązania ma na celu wyłącznie rekompensatę strat poniesionych przez drugą ze stron umowy i nie może prowadzić do uzyskania dodatkowych korzyści. Tymczasem wysokość czynności windykacyjnych określona w regulaminie monitoringu i windykacji zadłużenia miało na celu w ocenie Sądu Rejonowego, nie tylko pokrycie poniesionych ewentualnie przez stronę powodową z tego tytułu kosztów, ale także przysporzenie (...) sp. z o.o. dodatkowych przychodów. Co więcej, trudno uznać za zasadne według Sądu I instancji, przerzucanie na klientów kosztów prowadzenia windykacji przedsądowej przez podmiot zajmujący się zawodowo udzielaniem pożyczek pieniężnych. Koszty takowe związane są z ryzykiem prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług finansowych i winny być wkalkulowane przez przedsiębiorcę w poczet kosztów bieżącej działalności, a konieczność ich ponoszenia zabezpieczona w inny sposób niż bezpośrednio obciążanie nimi pożyczkobiorców po dniu wymagalności należności.

Z powodów wskazanych powyżej, kwestionowane postanowienia umowy (regulaminu) Sąd Rejonowy uznał za nieważne w takiej części, w jakiej – w okolicznościach sprawy – zasady współzycia społecznego ograniczają zasadę swobody umów (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 i 3 k.c.). Abstrahując zaś od samej dopuszczalności dochodzenia przez stronę powodową określonych w regulaminie monitoringu i windykacji zadłużenia kosztów działań windykacyjnych Sąd Rejonowy wskazał, iż strona powodowa jedynie w niewielkim stopniu udowodniła zasadność żądania w tym zakresie. Strona powodowa dwukrotnie wezwała pozwaną do zapłaty zadłużenia z tytułu zawartej dnia 11 października 2012 roku umowy pożyczki. W przypadku zatem dopuszczalności dochodzenia od pozwanego kosztów windykacji określonych w regulaminie z dnia 11 października 2012 roku opłata z tytułu sporządzenia i wysłania do pozwanej wezwania do zapłaty mogła by zostać uznana za zasadną. Brak było natomiast podstaw do zasądzenia pozostałej kwoty tj. 240 zł. Kwota 40 zł stanowić miała opłatę z tytułu windykacji telefonicznej, jednakże żaden dowód na

okoliczność wykonania do pozwanej chociażby jednego połączenia telefonicznego nie został przez stronę powodową przytoczony. Odnosząc się natomiast do żądania zasądzenia kwoty 150 zł, Sąd Rejonowy podniósł, iż strona powodowa nawet nie wskazała z jakiego konkretnie tytułu domaga się tej kwoty. Wysokość wskazanej kwoty pozwala tylko przypuszczać, iż strona powodowa dochodziła zryczałtowanej opłaty z tytułu wizyty w miejscu zamieszkania bądź zatrudnienia pozwanej, co w okolicznościach niniejszej sprawy było niedopuszczalne. Zgodnie z treścią § 3 pkt 4 regulaminu monitoringu i windykacji, zadłużenia wyboru rozliczenia kosztów windykacji bezpośredniej dokonywać miał klient. Jako, że pozwana nie dokonała wyboru w tej materii należało przyjąć, iż strona powodowa mogłaby obciążać pozwaną rzeczywistymi kosztami wizyt, a nie kosztami zryczałtowanymi. Tymczasem strona powodowa nie tylko nie przedłożyła żadnego dokumentu, z którego treści wynikałby koszt windykacji terenowej, ale nawet w żaden sposób nie udowodniła, iż windykacja takowa w rzeczywistości została przeprowadzona.

Tym samym w ocenie Sądu zasadnym okazało się jedynie żądanie zapłaty kwoty 1469,52 zł ,

O odsetkach od kwoty zasądzonej Sąd Rejonowy wskazał, iż orzekł zgodnie z żądaniem pozwu na podstawie art. 481 k.c.. O kosztach procesu sąd orzekł zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów, wyrażoną w treści art. 100 k.p.c., przyjmując iż strona powodowa wygrała sprawę w 46%.

W myśl art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c. Sąd z urzędu nadał wyrokowi zaocznemu uwzględniającemu powództwo rygor natychmiastowej wykonalności.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiodła strona powodowa zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo ponad kwotę 1469,52 zł i wnosząc o jego zmianę przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie dalszej kwoty w wysokości 1441,74 zł Strona powodowa wniosła nadto o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych za postępowanie odwoławcze.

W apelacji strona powodowa zarzuciła zarzuceno naruszenie prawa materialnego tj. art. 385¹ §1 pkt 1 kc poprzez jego błędne zastosowanie mające wpływ na wynik sprawy, a polegające na przyjęciu, iż postanowienia umowne wynikające z treści umowy pożyczki oraz z załącznika nr 3 do umowy pożyczki zawartej pomiędzy powódką a pozwaną dotyczące umowy ubezpieczenia na życie pozwanej, działań windykacyjnych powódki oraz monitoringu zadłużenia są niewiążące dla pozwanej podczas, gdy strony uzgodniły warunki umowy pożyczki w sposób czytelny i precyzyjny i pozwana wyraziła dobrowolnie zgodę na obciążenie jej kosztami wynikającymi z zawarcia umowy pożyczki, obsługi zadłużenia oraz ubezpieczenia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy mając nie tylko uprawnienie, ale wręcz obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału dokonał jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych dowodów w następstwie, czego uznał, iż rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego odpowiada prawu. Akceptuje Sąd Odwoławczy w całości, jako niewadliwy stan faktyczny ustalony przez ten Sąd, jak i podziela wyprowadzone przez ten Sąd wnioski oraz ocenę prawną żądania zgłoszonego przez stronę powodową.

Strona powodowa w pozwie domagała się zasądzenia od pozwanej kwoty 2911,26 zł z tytułu zawartej z pozwaną umowy pożyczki gotówkowej z dnia 11 października 2012 r. Zgodnie z pozwem na wskazaną kwotę składała się: kwota niespłaconego kapitału pożyczki 2220,22 zł, (kwota przekazywana do dyspozycji pożyczkobiorczyni wynosiła 1100zł, prowizja za udzielenie pożyczki w wysokości 5 % wysokości pożyczki, tj. 119,57 zł oraz składka na ubezpieczenie w kwocie 1171,74 zł), kwota 127,47 zł tytułem skapitalizowanych odsetek umownych liczonych od dnia następnego po dniu rozwiązania umowy pożyczki do dnia 11 listopada 2013 r. oraz kwota 270 zł tytułem kosztów windykacji przedsądowej.

Sąd Rejonowy słusznie uznał roszczenie strony powodowej za uzasadnione jedynie w zakresie kwoty 1469,52 zł, na którą złożyły się kwota pożyczki przekazana pozwanej w wysokości 1100 zł, prowizja za udzielenie pożyczki w kwocie 119,57 zł oraz odsetki żądanie w pozwie w kwocie 127,47 zł

Żądanie pozwu w odniesieniu do pozostałych kwot Sąd I instancji zasadnie oddalił w oparciu o przepis art. 385¹ § 1 k.c., normie tej w żadnej mierze nie uchybiając wbrew ocenie strony apelującej. Należy stwierdzić, że prawidłowe było wyrażone przez Sąd Rejonowy zapatrywanie o nieskuteczności spornych postanowień umownych. Przedstawiony w tym przedmiocie przez Sąd I instancji wywód jest bardzo szeroki i trafny. Argumentację tę Sąd II instancji podzielił w całości. Strona skarżąca wyraziła błędny pogląd, że warunki dla stwierdzenia abuzywności spornych klauzul nie zostały spełnione. Sąd Okręgowy, podobnie jak Sąd I instancji, stanął na stanowisku przeciwnym i dostrzegł w kwestionowanych zapisach umownych rażąco naruszenie dobrych obyczajów oraz praw pozwanej będącej konsumentem.

Zgodnie z treścią art. 385¹ kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§4).

Komentowany przepis, reguluje materię niedozwolonych postanowień umownych (zwanym w literaturze także m.in. klauzulami abuzywnymi, postanowieniami nieuczciwymi, postanowieniami niegodziwymi) – w tym skutki wprowadzenia ich do umowy z udziałem konsumentów. Chroni on zatem konsumenta jako słabszego uczestnika obrotu w relacjach z przedsiębiorcą - profesjonalistą w danej dziedzinie. Dodać tu też trzeba, iż zwrot "postanowienia umowy", zawarty w art. 385¹ § 1 k.c. użyty został w znaczeniu potocznym, a zatem obejmuje zarówno postanowienia objęte porozumieniem stron danej czynności prawnej, jak i postanowienia wzorców umownych, które nie są postanowieniami umowy w ścisłym znaczeniu, ale kształtują także treść nawiązywanego stosunku prawnego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 30 kwietnia 2014 r. I ACa 1209/13 LEX nr 1496006).

Za niedozwolone może zatem zostać uznane wyłącznie postanowienie wzorca umownego, które nie jest postanowieniem uzgodnionym indywidualnie z konsumentem, nie jest postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron, a które kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Przez działanie wbrew dobrym obyczajom - przy kształtowaniu treści stosunku zobowiązaniowego - rozumie się w judykaturze wprowadzanie do umowy klauzul, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku; rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza zaś nieusprawiedliwioną dysproporcję - na niekorzyść konsumenta - praw i obowiązków stron, wynikających z umowy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, Biul. SN 2005, Nr 11, poz. 13 oraz z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, Biul. SN 2006, nr 5-6, poz. 12, z dnia 27 października 2006 r., I CSK 173/06, Lex nr 395247). Ocena rzetelności określonego postanowienia wymaga zatem rozważenia indywidualnego rozkładu obciążeń, kosztów i ryzyka, jakie wiąże się z przyjętymi rozwiązaniami oraz zbadania jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w sytuacji, w której postanowienie to nie zostałoby zastrzeżone. W mechanizmie kontroli klauzul istotny jest charakter stosunku prawnego regulowanego umową, który usprawiedliwiać może zastosowaną konstrukcję i odejście do typowych reguł wyznaczonych przepisami dyspozytywnymi.

Mając na względzie powyższe rozważania, wątpliwości Sądu I instancji, zasadnie wzbudziło obciążanie pozwanej jako konsumenta kosztami składki na ubezpieczenia na życie w wysokości 1171,74 zł i zaliczenie jej do kosztów pożyczki. Ustawa o kredycie konsumenckim z dnia 12 maja 2011 r. (Dz.U. 2011, nr 126, poz. 715), jak słusznie podniósł apelujący,

nakłada na kredytodawcę obowiązek wskazania całkowitego kosztu kredytu art. 30 ust. 1 pkt 4, na który składają się opłaty wskazane w art. 5 pkt 6 cytowanej powyżej ustawy oraz jeżeli umowa to przewiduje sposób ubezpieczenia spłaty kredytu art. 30 ust. 1 pkt 14 w/w ustawy.

Zgodnie z przywołaną powyżej normą (art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c.) wyjątkiem od reguły abuzywności postanowienia umowy będzie sytuacja, gdy postanowienia dotyczyć będą głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, jeśli zostaną one sformułowane w sposób jednoznaczny. Wskazuje się, że pojęcie „główne świadczenia stron” należy interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do pojęcia elementów umowy przedmiotowo istotnych (essentialia negotii). Do elementów tych zaliczyć będzie można wynagrodzenie i cenę oraz świadczenie wzajemne przedsiębiorcy – towar, usługę, np. elementem tym będzie ilość i cena towaru w umowie sprzedaży, ale już nie określenie jakości towaru. Essentialia negotii umowy nie podlegają kontroli, chyba że zostaną sformułowane w sposób niejednoznaczny. Wskazuje się, że elementy te powinny podlegać raczej mechanizmom rynkowym (w tym zasadzie swobody kontraktowania), a nie prawnym. Jak słusznie uznał Sąd Rejonowy, mimo określenia składki na ubezpieczenie w niniejszej sprawie, jako składowej kwoty pożyczki nie można było uznać zobowiązania w zakresie jej uiszczenia jako świadczenia głównego. Uiszczenie składki na ubezpieczenia na życie, nie stanowiło bowiem essentialia negotii umowy pożyczki zawartej z pozwanym, dając tym samym podstawę do oceny na podstawie art. (art. 385¹ § 1 kc).

Jak wynika ponadto z treści umowy pożyczki (§4) umowa ubezpieczenia stanowić miała zabezpieczenia spłaty pożyczki. W umowie pożyczkobiorczyni wyraziła zgodę na ubezpieczenie spłaty pożyczki w opcji (...) za opłatą składki 1171,74 zł. Jak wynikało natomiast z deklaracji zgody, na przystąpienie do ubezpieczenia przedmiotem ubezpieczenia było życie pozwanej. Co więcej umowa pożyczki stanowiła o opcji (...) w odniesieniu do rzekomego ubezpieczenia umowy pożyczki, o czym już brak mowy w załączonej deklaracji. Różnice w określeniu przedmiotu umowy ubezpieczenia w umowie pożyczki, a jej załącznikiem w postaci deklaracji zgody na zawarcie umowy ubezpieczenia, stanowią już w istocie przejaw działań zmierzających do wprowadzenia konsumenta w błąd.

Za niedopuszczalne uznać zatem należało obciążenie pozwanej przez stronę powodową kosztami ewentualnej umowy ubezpieczenia na życie. Wprawdzie co do zasady wypłacone w razie zgonu pozwanej odszkodowanie miało zostać przeznaczone przez stronę powodową na spłatę zadłużenia z tytułu umowy pożyczki, jednakże dalsze regulacje, jak słusznie wskazał Sąd Rejonowy, w zakresie wypłaty odszkodowania nie pozwalały na uznanie objęcia pozwanej ochroną ubezpieczeniową za pozostające z dobrymi obyczajami. W przypadku bowiem objęcia spłaty zobowiązania pozwanej inną ochroną ubezpieczeniową, pożyczka spłacona miała zostać właśnie z tego tytułu innego ubezpieczenia, natomiast odszkodowanie stanowiące zabezpieczenie umowy pożyczki przypadać miało uprawnionemu do jego odbioru podmiotowi. Jako uposażony z tytułu umowy ubezpieczenia wskazana została strona powodowa, tym samym po śmierci pozwanej to właśnie strona powodowa uzyskałaby odszkodowanie, które stanowiłoby jej dodatkowy dochód. Wobec wskazania w deklaracji zgody na ubezpieczenie strony powodowej jako podmiotu uprawnionego, najbliższa rodzina pozwanej nie miałaby możliwości uzyskania odszkodowania, nawet w przypadku nadwyżki jego wysokości w stosunku do istniejącego zobowiązania pozwanej. Sąd Okręgowy podziela zatem stanowisko Sądu Rejonowego, iż działania polegające na obciążeniu w związku z zawieraną umową klienta kosztami składki ubezpieczeniowej, gdzie jako podmiot uprawniony do uzyskania odszkodowania wskazany jest wyłącznie przedsiębiorca, który ponadto z tytułu zgonu pożyczkobiorcy mógłby uzyskać kosztem spadkodawców zmarłego dodatkowy dochód, nie sposób uznać za zgodne z dobrymi obyczajami i nienaruszające interesów konsumenta. Ponadto w istocie przedmiotowe postanowienia umowne zostały zastrzeżone w sposób i wysokości znacznie przekraczającej możliwą do przyjęcia bez zarzutu, dotyczącego naruszenia zasad współżycia społecznego, granicę.

Ponadto jak słusznie wskazał Sąd Rejonowy nie można było również tracić z pola widzenia, iż strona powodowa domagająca się zwrotu wzmiankowanej wyżej składki na ubezpieczenie, w żadnej sposób nie wykazała, iż składkę ową sama uiściła na rzecz ubezpieczyciela, co rodziłoby po jej stronie roszczenie zwrotne względem pozwanego w tym zakresie. Normy procesu cywilnego w przepisie art. 3 kpc nakładają na strony obowiązek składania wyjaśnień, co do okoliczności faktycznych sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek, a nadto obowiązek przedstawienia

dowodów. Sąd jest organem, który dopuszcza i przeprowadza dowody w toczącym się procesie, lecz inicjatywa w tym zakresie niewątpliwie obciąża strony (art. 3 i 232 k.p.c.). Z przepisu art. 6 k.c. wynika ogólna reguła, iż ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W procesie cywilnym strony mają obowiązek twierdzenia i dowodzenia tych wszystkich okoliczności (faktów), które stosownie do art. 227 k.p.c. mogą być przedmiotem dowodu. Skoro zatem strona powodowa nie tylko nie wykazała ale nawet nie starła się wykazać, iż imieniem pozwanego pokryła składkę na ubezpieczenie, brak podstaw do domagania się jej zwrotu w niniejszym postępowaniu i z tej przyczyny.

Sąd Okręgowy, za Sądem I instancji, nie znalazł także żadnej podstawy do odciążenia pozwanej rzekomo poniesionymi przez stronę powodową kosztami działań windykacyjnych.

Wbrew twierdzeniom strony powodowej zawartych w apelacji, szczególna ochrona zasady swobody kształtowania treści i zawierania umów z konsumentem, wyrażona w art. 385¹ k.c., oparta jest na domniemaniu braku indywidualnego uzgodnienia postanowień wzorca. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2012 r. II CSK 515/11). A dla skutecznego wykazania okoliczności, że klauzula była uzgodniona z konsumentem nie jest wystarczające opatrzenie klauzuli adnotacją, że konsument wyraża zgodę (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 marca 2013 r. VI ACa 1241/12).

Z regulaminu monitoringu i windykacji zadłużenia wynika uprawnienie strony powodowej do obciążenia pozwanej w przypadku opóźnienia w terminowej spłacie zadłużenia kosztami czynności windykacyjnych. Z tytułu wykonywania telefonów interwencyjnych do pożyczkobiorcy możliwym było obciążenie pozwanej kwotą 20 zł za każde wykonane połączenie, z tytułu wysłania do pozwanej wiadomości sms kwotą 5 zł za każdą wiadomość, z tytułu sporządzenia i wysłania do klienta wypowiedzenia lub wezwania do zapłaty każdorazowo kwotą 50 zł oraz z tytułu wizyty w miejscu zamieszkania bądź zatrudnienia klienta, w zależności od wyboru pożyczkobiorcy zryczałtowaną kwotą 150 zł lub rzeczywistymi kosztami dojazdu i diety oraz wynagrodzenia pracownika windykacji.

W ocenie Sądu Okręgowego postanowienia załącznika nr 3 zastrzegającego koszty czynności windykacyjnych w postaci kosztów windykacji telefonicznej i listownej oraz osobistej, na poziomie określonym we wzorcu, ewidentnie narusza interesy konsumenta oraz kształtuje jego prawa w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, a tym samym stanowi klauzulę niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ k.c. i należy uznać go za godzący w równowagę kontraktową tego stosunku. Skutkuje to zatem jego bezskutecznością w zakresie wysokości przedmiotowych opłat. Jak przyjmuje się w orzecznictwie, oceny nieuczciwego charakteru postanowienia wzorca umownego w ramach kontroli abstrakcyjnej, pod kątem przesłanek określonych w art. 385¹ § 1 k.c. można dokonać za pomocą tzw. testu przyzwoitości (Sąd Najwyższy z 19 marca 2007 r. III SK 21/06, z 29 VIII 2013 I CSK 660/12). Polega to na zbadaniu, czy oceniane postanowienie wzorca jest sprzeczne z ogólnym wzorcem zachowań przedsiębiorców wobec konsumentów, jaki należy zrekonstruować w warunkach gospodarki wolnorynkowej oraz jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w braku takiej klauzuli. Jeżeli konsument, na podstawie ogólnych przepisów byłby w lepszej sytuacji, gdyby konkretnego postanowienia wzorca nie było, przyjmuje się, że ma ono charakter nieuczciwy. Dodać należy, iż umowa jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, jeśli wykracza przeciw uznanym w społeczeństwie zasadom moralnym lub przyjętej w obrocie uczciwości. Przedsiębiorca będzie działał nieuczciwie, tj. wbrew dobrym obyczajom, gdy sporządzone przez niego klauzule umowne będą godzić w równowagę stosunku prawnego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2013 r. VI ACa 1571/12 LEX nr 1339417).

Sąd Okręgowy podzielił ocenę Sądu Rejonowego, iż wysokość opłat windykacyjnych, jakimi obciążenia pozwanego, domagała się strona powodowa, jest wygórowana w świetle doświadczenia życiowego, bez konieczności zatem powoływania się tu na konkretne dowody.

Zgodzić się należało ze stanowiskiem Sądu Rejonowego, iż w/w kwestionowane postanowienia umowy (regulaminu) biorąc pod uwagę powyższe argumenty, są także sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co powoduje, iż nieważność także w takiej części w jakiej – w okolicznościach sprawy – zasady współżycia społecznego czyli w niniejszej

sprawie zasady uczciwości i rzetelności kupieckiej, ograniczają zasadę swobody umów (art. 353 (1) kc w związku z art. 58 par. 2 i 3 kc).

Sąd II instancji nie kwestionuje uprawnień strony powodowej jako pożyczkodawcy do pobierania od klienta opłat za czynności windykacyjne, niemniej winny one być na rozsądnym poziomie, a tym samym nie godzić w interesy konsumenta. Zakres kosztów związanych z czynnościami windykacyjnymi, determinujący ich wysokość, powinien zostać przedstawiony w pozwie w taki sposób, aby w świetle doświadczenia życiowego oraz logiki nie budził wątpliwości. Pobierane opłaty za czynności windykacyjne nie mogą stanowić kary, tylko wyrównanie poniesionych przez wierzyciela kosztów powstałych na skutek niewykonywania zobowiązania przez dłużnika.

Kwoty wskazane przez stronę powodową nie mają żadnego przełożenia na możliwe rzeczywiste koszty w tym zakresie, do czego uznania wystarcza już samo doświadczenie życiowe. Działalność windykacyjna to zwykła część działalności strony powodowej, zaś koszty tej działalności to właśnie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, które to koszty są przerzucane przez stronę powodową na konsumenta. Działalność windykacyjna, jako część działalności strony powodowej powinna być oczywiście dla niej opłacalna, ale też nie może naruszać rażąco interesów klienta. Poszczególne czynności z zakresu windykacji powinny być wycenione realnie, w oparciu o rzeczywiście ponoszone koszty, zaś w przypadku przedmiotowej umowy tak nie jest (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2013 r. VI ACa 1526/12 LEX nr 1331152).

Koszty windykacji określone przez stronę powodową nie odzwierciedlają rzeczywistej wysokości kosztów ponoszonych przez nią w tym zakresie, co narusza istotnie interesy konsumenta i może prowadzić do uzyskania przez stronę powodową nieuzasadnionych korzyści finansowych. W konsekwencji powyższego stwierdzić należało, iż oceniane postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, tym samym już z tej przyczyny również w tym zakresie apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd II instancji wskazuje ponadto, iż zakładając nawet dopuszczalność naliczenia wskazanych w załączniku nr 3 do umowy pożyczki kosztów windykacyjnych, strona powodowa nie udowodniła swego żądania w dochodzonej wysokości, nie wykazując faktycznego ich poniesienia. Strona apelująca wysłała do pozwanej dwa wezwania do zapłaty, brak zaś było dowodów na wykonywanie pozostałych czynności np. połączenia telefonicznego do pozwanej. Jak słusznie uznał Sąd I instancji, nie było też podstaw do zasądzenia kwoty 150 zł. Strona apelująca nie skonkretyzowała w ogóle swego żądania w tym zakresie, nie przedstawiła żadnego uzasadnienia żądania zasądzenia kwoty 150 zł, nie wskazała także podstawy jej naliczenia, co pozwoliłoby w ogóle Sądowi na weryfikację tegoż roszczenia. Wysokość wskazanej kwoty pozwala jedynie przypuszczać, iż jak wskazał Sąd Rejonowy składają się na nią koszt wizyty w miejscu zamieszkania lub pracy pozwanej. Jednakże strona powodowa nie wykazała, iż taka windykacja terenowa w ogóle została podjęta, jak i że w jej wyniku poniesione zostały koszty w dochodzonej kwocie. Zgodnie z treścią § 3 pkt 4 umowy w sprawie monitoringu i windykacji, zadłużenia wyboru rozliczenia kosztów windykacji bezpośredniej dokonywać miał klient. Jako, że pozwana nie dokonała wyboru w tej materii należało przyjąć, iż strona powodowa mogłaby obciążać ją rzeczywistymi kosztami wizyt, a nie kosztami zryczałtowanymi.

Ponadto, w ocenie Sądu Okręgowego, postanowienia umowne dotyczące sposobu naliczania należności z tytułu czynności windykacyjnych są mało precyzyjne co do sposobu ich naliczania, a to z uwagi na to, iż nie określają procedur ich naliczania tj. procedur jakimi kieruje się pożyczkodawca przy podejmowaniu czynności związanych z ich dochodzeniem co może prowadzić do dowolności w zakresie terminów korzystania z tych środków. (por. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 6.08.2009 r. w sprawie XVII Amc 624/09). Wbrew stanowisku strony powodowej zawartej w apelacji, umowa w sprawie monitoringu zadłużenia nie była w tym zakresie precyzyjna, gdyż co prawda, w par. 4 zostało zawarte postanowienie, iż przerwa pomiędzy jednym a drugim działaniem monitorującym będzie wykonywana nie częściej niż 1 raz na 2 tygodnie, ale z uwagi na znaczne rozbieżności cenowe pomiędzy poszczególnymi działaniami windykacyjnymi nie sprecyzowano rodzaju czynności, które mogą zostać podjęte i ich ilości w określonym przedziale czasowym.

Sąd Okręgowy nie znalazł również podstaw do uzupełnienia postępowania dowodowego czego domagał się apelujący. Zgodnie z art. 381 k.p.c. sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynika później. Podkreślenia wymaga, iż przepis ten nie służy wykrywaniu i zbieraniu nowych okoliczności faktycznych i środków dowodowych, a jedynie otwarciu się możliwości dowodzenia okoliczności faktycznych, wcześniej **niemożliwych** do wykazania z przyczyn obiektywnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2009 r. I CSK 158/09, LEX nr 533833). Tymczasem okoliczność, na którą strona powodowa zgłosiła w apelacji dowody nie mają charakteru nowości. Podstawowym obowiązkiem strony powodowej było wykazanie zasadności kwoty dochodzonej pozwem i udowodnienie jej wysokości. W związku z powyższym twierdzenia odnośnie w/w okoliczności powinny zostać wskazane już w uzasadnieniu pozwu, a dowody dołączone już do pozwu, ewentualnie na pierwszym terminie rozprawy. Ponadto skarżący w apelacji nie podniósł argumentów uzasadniających potrzebę dopuszczenia dowodów dopiero na etapie postępowania apelacyjnego, a mianowicie, iż pozyskanie niezbędnych informacji było możliwe dopiero na tym etapie postępowania. Obowiązkiem strony powodowej było przygotować się do prowadzenia procesu, także pod względem przygotowania materiału dowodowego, które to obowiązki wynikają z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 zd. pierwsze k.p.c. i winny być realizowane przez stronę w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, a przed sądem odwoławczym tylko w drodze wyjątku określonego w art. 381 k.p.c., który w rozpatrywanym przypadku nie zachodzi.

W kontekście powyższych rozważań, w ocenie Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości zasadność zakwestionowania przez Sąd Rejonowy postanowień umownych w zakresie obciążenia pozwanego składką na ubezpieczenia jak i kosztami windykacji. Na postanowienia te pozwany nie miał rzeczywistego wpływu, nie są to również postanowienia określające główne świadczenia stron, co więcej treść wszystkich zakwestionowanych w niniejszej sprawie postanowień dała podstawy do uznania, iż są to klauzule kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Co za tym idzie, brak było podstaw do uwzględnienia żądania pozwu w tym zakresie, tym samym również zarzuty apelacji jako nie znajdujące oparcia nie mogły prowadzić do podważenia wydanego w sprawie rozstrzygnięcia.

Mając powyższe na uwadze Sąd okręgowy na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w sentencji.